

INARIN KUNTA
Ympäristöyksikkö

INARIN JA UTSJOEN KUNTIEN YMPÄRISTÖNSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2017-2026

Inarin ja Utsjoen yhteistoiminta-alue
Sosiaali- ja terveyslautakunnan ympäristöjaosto 31.1.2017 § 2

INARIN JA UTSJOEN KUNTIEN YMPÄRISTÖNSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2017-2026 1

1	VALVONTASUUNNITELMAN LAATIMINEN	1
2	YMPÄRISTÖOLOJEN	1
2.1	LUONNONOLOJEN	1
2.2	ALUEEN TOIMINNOT	1
2.3	PILAANTUMISEN RISKIT	1
3	VALVOTTAVAT KOHTEET	2
3.1	LUVANVARAISET JA REKISTERÖITÄVÄT TOIMINNOT	2
3.2	YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN MUKAAN ILMOITUSVELVOLLISET TOIMINNOT	3
3.3	YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN MUKAISET MUUT VALVONTA-ASIAT	3
3.4	VESILAIN VALVONTA	3
3.5	JÄTELAIN VALVONTA	3
3.6	MUU LAINSÄÄDÄNTÖ	3
4	VALVONNAN VOIMAVARAT JA KEINOT	4
4.1	HENKILÖSTÖRESURSSIT JA VALVONNAN VOIMAVARAT	4
4.2	VIRANOMAISTEN VÄLINEN YHTEISTYÖ VALVONNASSA	4
5	RISKIARVIOINTI	4
6	VALVONTAOHJELMA	5
6.1	VALVONTAOHJELMAN LAADINTA	5
6.2	YMPÄRISTÖRISKIEN ARVIOINTI	5
6.3	MÄÄRÄAJAISTARKASTUSTEN JÄRJESTÄMINEN	5
7	SUUNNITELMA VALVONNAN TOTEUTTAMISESTA	6
7.1	LUVANVARAISET JA REKISTERÖITÄVÄT LAITOKSET	6
7.2	YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN MUKAISTEN ILMOITUSTEN VALVONTA	6
7.3	TARKASTUS ONNETTOMUUS-, HAITTA- JA RIKKOMUSTILANTEISSA	6
7.4	RAPORTTIEN SEKÄ SUUNNITELMIEN JA SELVITYSTEN TARKASTAMINEN JA HYVÄKSYMINEN	6
7.5	TARKASTUSTEN MAKSULLISUUS	6
8	EDELLISEN KAUDEN VALVONTAOHJELMAN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	6

1 VALVONTASUUNNITELMAN LAATIMINEN

Valvontasuunnitelman ja -ohjelman laatimisveloitteen tavoitteena on tehostaa valvontaa ja pyrkiä mahdollisimman hyvään vaikuttavuuteen, kohdentamalla valvonta ympäristönsuojelun kannalta merkittävimpiin tehtäviin. Uuden ympäristönsuojelulain (527/2014) myötä valvontasuunnitelmien laatiminen tuli pakolliseksi.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviin kuuluu myös muiden lakien kuin ympäristönsuojelulain mukaista valvontaa. Muiden lakien vaatimat tehtävät on pyritty ottamaan huomioon tässä valvontasuunnitelmassa.

Suunnitelmaa laadittaessa ei ole tiedossa missä muodossa ja missä hallintokunnassa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävät Inarissa ja Utsjoella hoidetaan vuoden 2018 jälkeen johtuen aluehallintouudistuksesta. Tätä suunnitelmaa ja sen perusteella tehtävää ohjelmaa kuitenkin noudatetaan toistaiseksi, vaikka ympäristönsuojeluviranomaisen sijoittuminen kuntaorganisaatiossa tai maantieteellinen vastuualue muuttuisikin.

2 YMPÄRISTÖOLOJOT

2.1 Luonnonolot

Inarin ja Utsjoen kunnissa on edustettuna pohjoista metsä- ja tunturiluontoa sekä karuja vesistöjä. Inarin kunta on pinta-alaltaan Suomen suurin kunta. Inarin pinta-ala on noin 17 000 km², josta vesipinta-alaa yli 2 000 km² Inarijärven ollessa siitä noin puolet. Utsjoen kunta on Suomen pohjoisin kunta ja sen pinta-ala on noin 5 400 km², josta vesistöjen osuus noin 200 km².

Vesistöjen ekologinen tila on kategorisesti erinomainen, Inarijärnessä hyvä. Vesistöjen kemiallinen tila on molemmissa kunnissa luokiteltu hyväksi, vaihtoehtojen ollessa hyvä, tai sitä huonompi.

Inarissa on erilaisia suojelualueita n. 10 948 km². Se on n. 72,2 % maapinta-alasta. Suojelualueista 6 030 km² on erämaa-alueita. Utsjoella vastaavasti suuret erämaa-alueet ovat Kaldoaivi (2924 km²) ja Paistunturi (1570 km²).

2.2 Alueen toiminnot

Inarin kunnan väkiluku oli vuoden 2015 lopussa hieman alle 6800. Ihmistoiminta keskittyvät Inarissa pääasiassa keskustaajama Ivaloon, Inarin kirkonkylään ja Saariselälle. Kaikissa on keskitetty vesihuolto ja jätevedet ohjataan vesilaitoksen jätevedenpuhdistamoille.

Utsjoen väkiluku on vastaavasti hieman alle 1300 ja se jakautuu karkeasti keskustaajama Utsjoen kirkonkylään, Karigasniemeen ja Nuorgamiin. Näissä kaikissa on keskitetty vesihuolto ja vesilaitoksen ylläpitämät puhdistamot.

Kuntakeskusten väli on noin 160 km. Inarissa jätehuollon järjestämisestä vastaa Lapin jätehuolto kuntayhtymä (Lapeco) ja Utsjoella Utsjoen kunta. Kaikista kuntien alueella olevista kaatopaikoista on lopetettu jätteiden vastaanotto. Molemmissa kuntakeskuksissa on jäteasemat.

2.3 Pilaantumisen riskit

Inarissa päästöjä muodostuu vesistöihin niin piste- kuin hajapäästöinäkin. Pistekuormitusta aiheuttavat jätevedenpuhdistamot (2 kpl) sekä Inarin kirkonkylän kalanviljelylaitos. Pistekuormituksesi voidaan luokitella myös koneellinen kullankaivu, jossa kaikki toimijat ovat ympäristöluvitettuja (n. 40 kpl). Kaikki edellä mainitut ovat valtion ympäristönsuojeluviranomaisen, eli ainakin vuoteen 2019 asti, ELY -keskuksen valvonnassa. Ihmisperäistä hajakuormitusta vesistöihin tulee asuinrakennusten kiinteistökohtaisista jätevesijärjestelmistä. Maataloudesta voidaan mainita

viisi toimivaa tuotantoeläinsuojaa. Tuotannossa olevilla pelloilla kasvatetaan lähtökohtaisesti heinää rehuksi. Inarin alueella tiedetään myös harjoitettavan porojen ruokintaa vesialueelle.

Utsjoen osalta päästöjä aiheuttavat kohteet ovat muuten toimintoina samat pois lukien ainakin kalanviljelylaitos ja koneellinen kullankaivu. Utsjoella toimivia tuotantoeläinsuojia on kolme.

Maa-alueille sijoittuvia pistemäisiä riskikohteita ovat polttoaineen jakeluasemat ja –paikat, sekä maa-ainesten otto- ja murskausalueet, varsinkin sijoituessaan luokitellulle pohjavesialueelle. Ivalon lentoasema sijaitsee tärkeän pohjavesialueen ja Ivalojoen välissä.

Inarin alueella tärkeään pohjavesialueeseen kohdistuu riskiä kahdessa maa-ainesten otossa olevassa kohteessa. Utsjoen luokitelluista pohjavesialueista Utsjoen kirkonkylän pohjavesialue on riskialue sijoituessaan asutusalueelle. Molemmissa kunnissa ampumaratoja tai -paikkoja on väkilukuun suhteutettuna keskimääräistä useampi. Kummassakaan kunnassa ei ole päästöjä tai niiden riskejä aiheuttavaa tuotannollista teollisuustoimintaa.

3 VALVOTTAVAT KOHTEET

3.1 Luvanvaraiset ja rekisteröitävät toiminnot

Ao. taulukkoon on kerätty viranomaisen tiedossa olevat toiminnot, joille on tehty ympäristönsuojelulain voimaansäilyttämislain (113/2000, kumottu) mukainen päätös lupatarpeesta, niille on myönnetty ympäristölupa tai ne on mainittu ympäristönsuojeluasetuksessa ympäristöluvanvaraisiksi toiminnoiksi. Rekisteröitävissä toiminnoissa on mukana myös toiminnot, jotka ovat muuttuneet rekisteröintimenettelyyn, mutta joilla käytännössä tällä hetkellä on vielä ympäristölupa. Taulukko elää myös siltä osin kun tulee uusia toimintoja, toimintoja lopettaa, siirtyy lupavelvollisuudesta rekisteröintiin tai siirretään kokonaan näiden valvontamenettelyjen ulkopuolelle.

Ympäristölupavelvolliset toiminnot			
	Inari	Utsjoki	yht
Ampumarata	3	2	5
Eläinsuoja	2		2
Jäteasema	1	1	2
Kompostointilaitos		1	1
Kiviaineen murskaus	5		5
Maankaatopaikka	1		1
Moottorirata	6		6
Saha	1		1
Teurastamo	3	2	5
yht			28

Rekisteröitävät toiminnot			
	Inari	Utsjoki	yht
Asfalttiasema	8		8
Lämpölaite	2		2
Jakeluasema	18	7	25
yht			35

Uusia ympäristölupahakemuksia tulee vireille muutama vuodessa.

3.2 Ympäristönsuojelulain mukaan ilmoitusvelvolliset toiminnot

Rekisteröitävien toimintojen lisäksi Inarissa ilmoituksia tulee merkittävässä määrin melua ja tärinää aiheuttavista tilapäisistä toiminnoista. Päätöksiä meluilmoituksista on tehty 9 kpl vuonna 2016 ja 10 kpl vuonna 2015.

Nitraattiasetuksen mukaisia (lannan)aumausilmoituksia ei tule joka vuosi.

3.3 Ympäristönsuojelulain mukaiset muut valvonta-asiat

Valvontatoimenpiteitä kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä yksilöidyissä toiminnoissa, esim. rekisteröinnin ulkopuolelle jäävissä polttoaineen varastoinnissa, tai vesialueille tapahtuvassa porojen ruokinnassa, tulee jossain määrin vireille joka vuosi.

Kunnan ympäristönsuojelumääräyksistä haetaan myös vuosittain poikkeuksia.

Suunnitelmakaudelle ajoittuu myös hajajätevesiasioiden siirtymäajan päättyminen 31.10.2019, jonka jälkeen myös jätevesiasioissa on odotettavissa tarvittavia poikkeamiskäsittelyjä ja valvontatoimenpiteitä.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen menettelytapa onnettomuus-, haitta- tai rikkomustilanteessa on ympäristönsuojelulain 169 ja 186 §:n mukainen menettely.

3.4 Vesilain valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tietoon tulee vuosittain muutamia vesirakentamisasioita, joiden luvittamiskysymykset ja valvonta kuuluvat valtiolle.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluvia ojitusasioita ei tule vireille joka vuosi.

3.5 Jätelain valvonta

Jätelain valvonnassa tapaukset ovat lähinnä luvattonta jätteen vastaanottoa, varastointia tai jätteen hylkäämistä eli roskaamista. Ylijäämämaille on toistaiseksi vain yksi varsinainen maankaatopaikka (Ivalo).

Jätelain 124 § velvoittaa valvontaviranomaiset tarkastamaan määräajoin laitokset ja yritykset, joissa:

- 1) harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä;
- 2) syntyy vaarallista jätettä;
- 3) harjoitetaan jätteen ammattimaista kuljettamista tai keräystä;
- 4) toimitaan jätteen välittäjänä;
- 5) toteutetaan jätteen kansainvälisiä siirtoja

Jätelain mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuulla näistä tehtävistä on jätteen ammattimaisen keräyksen valvonta sekä jätteen laitos- tai ammattimainen käsittely niiltä osin kuin ne kuuluvat kunnan ympäristönsuojelulain mukaisiin valvottaviin kohteisiin. Jätelain mukaan vastuu jätteiden kuljetus- ja välitystoiminnan valvonnasta kuuluu ensisijaisesti ELY-keskukselle.

Jätelain tarkoitamana jätehuoltoviranomaisena toimii Inarissa Lapin jätehuolto kuntayhtymä ja Utsjoella tekninen lautakunta.

3.6 Muu lainsäädäntö

Ympäristönsuojeluviranomaisen resursseista menee suuri osa *maa-aineslain* valvontaan. Ko. tehtävät ovat siirtyneet lakimuutoksella yksilöidysti kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle 1.7.2016 alkaen. Asiassa ei työllistä vain vireillä olevat tai voimassa olevat luvat, vaan myös umpeen

menneet luvat joiden jälkihoitotyöt ovat jääneet syystä tai toisesta tekemättä. Valvottavia maa-ainestenoitoalueita on noin 50 kpl.

Vesihuoltolain mukaisia hakemuksia verkostoihin liittymisvelvollisuudesta vapautumiseksi tulee keskimäärin käsiteltäväksi muutama vuodessa.

Maastoliikennelain mukaisia moottorikelkkareittisuunnitelmien hyväksymismenettelyjä tulee myös vireille muutama vuodessa.

Merenkulun ympäristönsuojelulain tehtävänä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo Inarin kirkonkylän ja Veskonniemen huvivenesatamien jätehuoltoa ja huviveneistä peräisin olevien jätteiden vastaanottoa.

4 VALVONNAN VOIMAVARAT JA KEINOT

4.1 Henkilöstöresurssit ja valvonnan voimavarat

Inarin ja Utsjoen kuntien ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviin on käytettävissä yksi (1) henkilötyövuosi (ympäristötarkastaja).

4.2 Viranomaisten välinen yhteistyö valvonnassa

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja terveydensuojeluviranomainen tekevät yhteistyötä. Myös maaseutuviranomaiselta on joskus saatavissa valvonnassa hyödynnettävää tietoa.

Rakennusvalvonnan kanssa yhteistyötä tarvittaessa ja rakennusvalvonnan tulisi ottaa omissa päätöksissään suoraan huomioon mitä kuntakohtaisissa ympäristönsuojelumääräyksissä säädetään.

Kuntien kaavoituksen kanssa lähinnä yhteistyötä on ennakkovalvonta lausuntojen muodossa.

Pelastuslaitoksen kanssa yhteistyötä on ollut mm. Utsjoella jakeluasemien valvonnassa.

Vesilaitoksen kanssa yhteistyö on säännöllistä ja valvonnan kannalta tärkeää, vaikka se ei viranomaisyhteistyötä olekaan.

Poliisilla tutkinnassa oleviin tapauksiin annetaan kaikki tieto mitä ympäristönsuojeluviranomaisella on.

Jätehuoltoviranomaisten kanssa yhteistyötä on tarvittaessa.

5 RISKIARVIOINTI

Laitoskohtaista riskinarviointia voidaan hahmottaa myös seuraavan taulukon avulla.

	Riskin merkittävyyden arviointi			
Riskin toteutuminen				
todennäköinen	kohtalainen	merkittävä	sietämätön	
epätodennäköinen	merkityksetön	siedettävä	kohtalainen	
hyvin epätodennäköinen	merkityksetön	siedettävä	kohtalainen	
	lievästi haitallinen	haitallinen	vakava	Pilaantumisen merkittävyys

Sietämätön riski tarkoittaa luvan myöntämisen edellytysten uudelleen arviointia ja välitöntä valvonnan tarvetta.

6 VALVONTAOHJELMA

6.1 Valvontaohjelman laadinta

Valvontaohjelmaan määritellään riskinarvioon perustuen laitospohjainen tarkastustiheys. Ohjelman määrälliset tavoitteet ja ohjelman muutokset viedään toimielimelle tiedoksi. Varsinaista ohjelmaa ylläpidetään viranhaltijoiden toimesta.

6.2 Ympäristöriskien arviointi

Toimialakohtainen riskinarviointi

Ympäristöriskien arviointi alkaa toimialakohtaisella tarkastelulla. Toimialakohtaisen riskinarvioinnin tarkoituksena on asettaa toiminnanharjoittajat samalle tasolle toiminnan luonteeseen liittyvien riskien perusteella. Toimialakohtaisesti riskejä arvioidaan päästöjen vaikutusten ja todennäköisyyksien avulla. Vaikutuksia arvioidaan häiriötilanteessa aiheutuvien päästöjen määrän ja laadun kautta. Häiriötilanteen todennäköisyys arvioidaan sen perusteella kuinka usein häiriötilanteita on esiintynyt, tai kuinka usein niitä arvioidaan esiintyvän. Toimialakohtaisessa lomakkeessa arvioitavia muuttujia ovat päästöt ilmaan (pöly, haju), melu ja värinä, viemäriin johdettavat jätevedet, vesistöön johdettavat jätevedet, muodostuvat jätteet, päästöt maaperään ja pohjaveteen, roskaantuminen ja epäsiisteys, vaarallisten aineiden määrä sekä onnettomuuksien ja häiriöpäästöjen riski. Pisteytyksen numeeriset arvot jokaiselle muuttujalle ovat välillä 0 pieni – 3 iso.

Laitoskohtainen riskinarviointi

Laitoskohtaisessa riskinarviossa tarkastellaan laitoksen erityispiirteiden merkitystä, ja muuttujiksi on valittu sijaintia, laajuutta ja toimintatapoja kuvaavia tekijöitä. Laitoksen päästöjen vaikutukset ovat sidottuja sijaintiin, sillä vaikutus määräytyy sen mukaan, kuinka herkkä vastaanottaja on päästön seuraukselle. Laitoksen kokoa verrataan saman toimialan muihin laitoksiin, ja se kuvaa häiriötilanteessa syntyvien päästöjen vaikutusten laajuutta. Häiriötilanteita voi aiheutua vaarallisia aineita käsiteltäessä, ja tähän on kiinnitetty huomiota vaarallisten kemikaalien ja vaarallisten jätteiden tarkastelun kautta. Häiriötilanteen toteutumisessa laitoksessa harjoitettava toimintakulttuuri on keskeinen tekijä, ja sitä tarkastellaan ympäristöasioiden hallinnan, lupamääräysten noudattamisen sekä häiriötilanteiden ilmenemisen avulla.

Arvioitavia muuttujia ovat: pohjavesi, pintavesi, asutuksen /loma-asutuksen läheisyys, vaikutuspiirissä olevat muut herkkä kohteet (koulut, sairaalat, luonnonsuojelu- ja virkistysalueet), toiminnan luonne ja laajuus, tilat ja laitteet, tuotantoon ja valmistukseen liittyvät tekijät, kuljetukset ja varastointi, valvontahistoria (tarkkailujen määrä ja vaativuus, raportoinnin määrä ja vaativuus, lupamääräysten ja säädösten noudattaminen, tapahtuneet onnettomuudet ja poikkeustilanteet, vapaaehtoiset ympäristöjärjestelmät)

Muuttujat on jaettu kolmeen osaan ja pisteytetty siten, että lukuarvo kasvaa häiriöpäästön todennäköisyyden lisääntyessä. Muuttujat saavat arvoja 1, 0 ja -1. Yksittäisen laitoksen riski saadaan laskemalla muuttujien keskiarvo, joka voi muuttaa toimialakohtaisesti arvioitua valvontaluokkaa joko nostamalla tai laskemalla sitä yhden pykälän, tai pitämällä sen samalla tasolla.

Laitoskohtaista riskinarviointia tarvittaessa muutetaan valvonnassa saatavan tiedon perusteella. Tämä voi tarkoittaa yksittäisten laitosten tarkastusluokituksen eli tarkastustiheyden muuttumista.

6.3 Määräaikaistarkastusten järjestäminen

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen menettelytapa onnettomuus-, haitta- tai rikkomustilanteessa on ympäristönsuojelulain 169 ja 186 §:n mukainen menettely.

Määräaikaistarkastusten tiheys määritetään ympäristöriskien järjestelmällisen arvioinnin perusteella. Yksityiskohtaisen toimenpide- ja kohdeluettelon julkistaminen saattaa heikentää valvonnan tavoitteiden toteutumista, joten valvontaohjelmaa voidaan pitää ei-julkisena asiakirjana.

Tarkastusjärjestyksessä samasta valvontaluokasta tarkastetaan ensisijaisesti se toiminta minkä edellisestä tarkastuksesta on kulunut pisin aika.

Kooste valvontaohjelmasta			
Valvontaluokka	Tarkastustiheys		Laitoksia
I	kerran vuodessa		2
II	kerran 3 vuodessa		25
III	kerran 5 vuodessa		5
IV	kerran 10 vuodessa		31
			63
Tavoitemäärä tarkastuksia vuodes			14

7 SUUNNITELMA VALVONNAN TOTEUTTAMISESTA

7.1 Luvanvaraiset ja rekisteröitävät laitokset

Luvanvaraiset ja rekisteröitävät toiminnot tarkastetaan lähtökohtaisesti laitokselle tehtävällä tarkastuksella, mutta tarkastus voidaan riittävän informaation ollessa saatavilla, toteuttaa myös asiakirjatarkastuksena.

7.2 Ympäristönsuojelulain mukaisten ilmoitusten valvonta

Ilmoitusten mukaisia toimintoja valvotaan tarpeen mukaan. Ilmoituksesta tarvittaessa tehtävässä päätöksessä voidaan määrätä toiminnanharjoittajaa toimittamaan valvontainformaatiota.

7.3 Tarkastus onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteissa

Siltä osin kun tapahtuma vaatii kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen arviota ja mahdollisia toimenpiteitä epäkohdan korjaamiseksi, tulee asia tarkastaa. Harkintaa varten tietojen kerääminen todennäköisesti vaatii kohteella tarkastuksen.

7.4 Raporttien sekä suunnitelmien ja selvitysten tarkastaminen ja hyväksyminen

Toimitetut asiakirjat tarkastetaan ja tarvittaessa hyväksytään tai pyydetään lisätietoja.

7.5 Tarkastusten maksullisuus

Ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävien maksuista on päätetty Ympäristöyksikön taksassa. Taksan viimeisin päivitys on tullut voimaan 1.12.2016. Kyseistä taksaa sovelletaan toistaiseksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimintaan, vaikka hallintokunta muuttuisikin.

Säännöllinen valvonta toteutetaan käytännössä määräaikaistarkastuksina valvontaluokkien mukaan, jolloin valvontamaksuissa ei ole eroa onko kyseessä valvontaohjelman mukainen määräaikaistarkastus vai muu valvontaohjelmaan perustuva säännöllinen valvonta.

8 EDELLISEN KAUDEN VALVONTAOHJELMAN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Inarissa ja Utsjoella ympäristönsuojelun valvonta on toistaiseksi perustunut tarveperustaiseen valvontaan ja valvontaan ympäristölupien päivitysten yhteydessä.